

Lp.	Treść elementu opinii GDOŚ	Odniesienie się Wykonawcy do fragmentu opinii	Propozycje zmian w POBM/Prognozie w wyniku opinii organu
1	<p>1. Diagnoza problemu i zakres planowanych prac</p> <p>W projekcie POBM wskazano m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none">- niebezpieczne zjawisko postępującej erozji brzegu morskiego i zaniku plaż, przybierając na sile, stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa powodziowego terenów nadmorskich, dla opartego na turystyce bytu ekonomicznego gmin nadmorskich, a także dla cennego przyrodniczo środowiska strefy brzegowej;- założeniem Programu ochrony brzegów morskich jest zabezpieczenie linii brzegowej według stanu z 2023 r., przez przyjęcie selektywnej aktywnej ochrony jako najbardziej ekonomicznie i technicznie uzasadnionej dla polskich brzegów metody ochrony. Przyjęta metoda zakłada ochronę wzdłuż brzegu szczególnie narażonych na erozję odcinków. Doprowadzenie do stabilizacji linii brzegowej doprowadzi do skutecznego ograniczenia wielkości erozji;- Wieleoletnie obserwacje zmian linii brzegowej, analizy oraz badania morfodynamiki strefy brzegowej wskazujące na długofalowe tendencje rozwoju abrazji brzegów wykazały, że jedynym skutecznym sposobem ochrony brzegów morskich jest stałe inwestowanie w narzędzia, które spowodują zapobieżeniu erozji wybrzeża w Rzeczypospolitej Polskiej. <p>W ocenie Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, przedstawiony w projekcie POBM problem i jego diagnoza są nieprawidłowe, a sposoby rozwiązania niezgodne z wiedzą przyrodniczą i celami ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym. Obecne podejście zakłada prawie wyłącznie destrukcyjny wpływ morza, w tym sztormów i falowania, oraz dynamicznych procesów brzegowych na ekosystemy nadmorskie, a pomija fakt, że naturalnie zachodzące zjawiska są pożądane dla funkcjonowania tych ekosystemów, podtrzymując ich istnienie i dobry stan. Ochrona wybrzeża jest błędnie utożsamiana z ochroną przyrody nadmorskiej. Takie podejście nie jest zgodne z wymogiem kompleksowości analiz, które powinny obejmować wszystkie istotne na objętym opracowaniem terenie uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne oraz zachodzące pomiędzy nimi relacje. Nie ma także pewności czy liczne negatywne skutki przyrodnicze planowanych rozwiązań nie przeważą oczekiwanych przez autorów projektu POBM korzyści społeczno-gospodarczych.</p>	<p>Zgadamy się z uwagą, że erozja brzegu morskiego oraz dynamiczne procesy brzegowe (abrazja, transport osadów, akumulacja) są zjawiskami naturalnymi i kluczowymi dla funkcjonowania ekosystemów nadmorskich. Stanowią one podstawę istnienia i odnowy wielu siedlisk przyrodniczych (m.in. kłifów 1230, kompleksów wydymowych 2110–2130, kidyń 1210) oraz nie mogą być traktowane jako zjawisko jednoznacznie destrukcyjne. Diagnoza problemu przedstawiona w projekcie POBM nie pomija tego faktu – skupia się natomiast na negatywnych konsekwencjach tych procesów dla bezpieczeństwa powodziowego terenów nadmorskich, ochrony ludzi, mienia, infrastruktury krytycznej oraz funkcji użytkowych (rekreacyjnych, gospodarczych) wybrzeża tam, gdzie erozja i powódzie sztormowe stanowią realne zagrożenie.</p> <p>Program nie utożsamia „ochrony brzegu morskiego” z „ochroną przyrody nadmorskiej” w sposób sprzeczny z wiedzą przyrodniczą ani nie zakłada walki z naturalnymi procesami na całym wybrzeżu. Przeciwnie – przyjęto zasadę selektywnej aktywnej ochrony, która jest najbardziej uzasadniona ekonomicznie, technicznie i środowiskowo dla polskich brzegów:</p> <ul style="list-style-type: none">• działania ochronne (techniczne i biotechniczne) będą realizowane wyłącznie na odcinkach szczególnie narażonych na erozję i powódzie sztormowe, gdzie procesy te zagrażają bezpośrednio bezpieczeństwu ludzi, mieniu lub infrastrukturze (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 14 września 2022 r. w sprawie minimalnych poziomów bezpieczeństwa brzegu morskiego);• na pozostałych odcinkach (zwłaszcza nieurbanizowanych, o wysokich walorach przyrodniczych) dopuszcza się naturalne fluktuacje linii brzegowej, w tym okresowe cofanie się brzegu. <p>Program nie zakłada sztywnej, jednolitej stabilizacji linii brzegowej na całej długości wybrzeża. Wskazanie „zabezpieczenia linii brzegowej według stanu z 2023 r.” oznacza utrzymanie funkcji ochronnych i użytkowych wybrzeża na poziomie zbliżonym do obserwowanego w 2023 r. (zapewnienie wymaganego poziomu bezpieczeństwa, ochrona zaplecza, utrzymanie szerokości i stanu plaży tam, gdzie jest to uzasadnione), a nie sztywne utrzymanie konkretnej linii morfologicznej.</p> <p>Obecne podejście jest zgodne z wymogiem kompleksowości analiz – Prognoza oddziaływania na środowisko szczegółowo ocenia zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania planowanych działań na środowisko przyrodnicze, w tym na siedliska, gatunki oraz obszary chronione (w tym Natura 2000). Wskazano tam m.in. ryzyko modyfikacji naturalnych procesów morfodynamicznych, homogenizacji siedlisk, a także zalecenia minimalizujące (preferencja rozwiązań biotechnicznych, odwracalnych, wyłączenia lub ograniczenia zakresu prac na odcinkach o szczególnej wartości przyrodniczej). Nie stwierdzono znaczących negatywnych oddziaływań w skali całego Programu przy założeniu selektywnego i ostrożnego podejścia.</p> <p>Program nie jest sprzeczny z celami ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym, unijnym i krajowym, w tym z HELCOM Recommendation 16/3 (ograniczenie trwałych umocnień na odcinkach nieurbanizowanych i zachowanie naturalnej dynamiki tam, gdzie nie zagraża ona człowiekowi).</p> <p>W związku z uwagą zapisy w projekcie POBM (rozdział 1 „Cele i zadania Programu”, diagnoza problemu oraz opis założeń) oraz odpowiednie fragmenty w Prognozie (rozdział 1 „Diagnoza problemu i zakres planowanych prac” oraz rozdział 5 „Wpływ Programu na środowisko przyrodnicze”) zostaną doprecyzowane w następujący sposób:</p> <p>„Założeniem Programu jest selektywne zabezpieczenie funkcji ochronnych i użytkowych linii brzegowej na poziomie odpowiadającym stanowi z 2023 r., poprzez podejmowanie działań ochronnych wyłącznie na odcinkach szczególnie narażonych na erozję i powódzie sztormowe, przy jednoczesnym zachowaniu naturalnej dynamiki procesów brzegowych na odcinkach o dominujących funkcjach przyrodniczych”.</p> <p>Program nie zakłada sztywnej stabilizacji linii brzegowej na całym wybrzeżu i uznaje erozję oraz procesy brzegowe za element naturalnego funkcjonowania dynamicznego systemu strefy brzegowej. Taka formuła lepiej oddaje zróżnicowane podejście do różnych odcinków brzegu (urbanizowane vs. naturalne), uwzględni postulowane rozróżnienie strategii ochrony oraz zapewnia zgodność z wiedzą przyrodniczą i celami ochrony środowiska.</p>	<p>Uzupełnienie proj. POBM i Prognozy we wskazanych miejscach, gdzie jest mowa o „zabezpieczeniu linii brzegowej według stanu z 2023 r.”, tj. zapisy w projekcie POBM (rozdział 1 „Cele i zadania Programu”, diagnoza problemu oraz opis założeń) oraz odpowiednie fragmenty w Prognozie (rozdział 1 „Diagnoza problemu i zakres planowanych prac” oraz rozdział 5 „Wpływ Programu na środowisko przyrodnicze”) zostaną doprecyzowane w następujący sposób:</p> <p>„Założeniem Programu jest selektywne zabezpieczenie funkcji ochronnych i użytkowych linii brzegowej na poziomie odpowiadającym stanowi z 2023 r., poprzez podejmowanie działań ochronnych wyłącznie na odcinkach szczególnie narażonych na erozję i powódzie sztormowe, przy jednoczesnym zachowaniu naturalnej dynamiki procesów brzegowych na odcinkach o dominujących funkcjach przyrodniczych”.</p>
2	<p>2. Poziom szczegółowości analiz w prognozie</p> <p>Zaplanowane w projekcie POBM działania zostały poddane ocenie w prognozie na poziomie grup i rodzajów prac, z uwzględnieniem lokalizacji odcinków, na których zaplanowano działania oraz poszczególnych elementów środowiska.</p> <p>Należy jednak zauważyć, że błędne jest przedstawienie w prognozie stwierdzenie, że szczegółowość wykonanych analiz dostosowano do zawartości i stopnia szczegółowości projektu POBM, zachowując zasadę, że informacje przedstawiane w prognozie, nie powinny być bardziej szczegółowe od danych przedstawianych w dokumencie poddanym soś. Zgodnie z art. 52 ust. 1 u.o.o.ś, informacje w prognozie powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. Dostosowanie nie oznacza, że analiz nie można pogłębiać, o ile jest to zasadne i pozwalają na to dostępne dane.</p>	<p>Nie ma podstaw do uznania, że przyjęta w Prognozie zasada dostosowania szczegółowości analiz do zawartości i stopnia szczegółowości projektu POBM jest błędna. Przeciwnie, odpowiada ona art. 52 ust. 1 ustawy OoŚ oraz strategicznemu i ramowemu charakterowi Programu. Przyjęte sformułowanie nie oznacza, że analiza nie można pogłębiać, lecz że ich szczegółowość powinna być adekwatna do zakresu ustaleń ocenianego dokumentu. W przypadku POBM, który nie określa szczegółowych parametrów technicznych, dokładnych lokalizacji ani terminów realizacji wszystkich przyszłych przedsięwzięć, ocena została przeprowadzona na poziomie grup i rodzajów prac oraz odcinków planowanych działań, z uwzględnieniem poszczególnych elementów środowiska. Dalsze uszczegółowienie ocen będzie następować na etapie przygotowania konkretnych przedsięwzięć i właściwych dla nich postępowań środowiskowych.</p>	
3	<p>3. Lokalizacja planowanych prac</p> <p>Projekt POBM zawiera harmonogram rzeczowo-finansowy, w którym przedstawione zostały plany realizacji prac na poszczególnych odcinkach linii brzegowej – łącznie 55 odcinków brzegu morskiego (kilku-kiludziesięcio kilometrowe fragmenty wybrzeża, opisywane w większości przypadków nazwami miejscowości), na których zaplanowano prace w sposób ogólny bez wskazywania parametrów technicznych czy konkretnych lokalizacji i terminów realizacji, np. jako naprawa, konserwacja, przebudowa, budowa nowych umocnień brzegu, monitoring brzegów morskich, refulacja plaży. Wymienione rodzaje i zakresy prac wskazują, że część z zaplanowanych działań będzie polegać na wykonaniu nowych budowli, a część będzie stanowił tzw. działania utrzymaniowe, polegające na bieżącym utrzymaniu we właściwym stanie istniejących fragmentów brzegów morskich oraz powiązanych z nimi urządzeń, w miarę pojawiających się potrzeb. Jak wyjaśniają autorzy prognozy: <i>Taki sposób przedstawienia zaplanowanych działań w ramach POBM, odpowiada charakterowi dokumentu planistycznego, czyli wskazywanie przybliżonych lokalizacji działań, bez określania ich szczegółowych założeń. Wynika to przede wszystkim z wysokiej zmienności przyczyn konieczności prowadzenia tych działań, tj. uwarunkowań pogodowych, wystąpienia sztormów, intensywności zjawisk o charakterze naturalnym (falowanie, abrazja wybrzeża), dodatkowo coraz trudniej przewidywalnych następstw nasilających się zmian klimatycznych. Nie ma możliwości dokładnego zaplanowania gdzie, kiedy i w jakim zakresie wystąpi potrzeba realizacji konkretnego działania. Planowanie odbywa się na podstawie doświadczenia i znajomości procesów zachodzących w obrębie polskiej części wybrzeża Morza Bałtyckiego. Ze względu na znaczną skalę tego zagrożenia, działania zostały zaplanowane na niemal całym odcinku brzegów morskich, z wykluczeniem obszaru Słowińskiego Parku Narodowego i niewielkich fragmentów, zwłaszcza w rejonie portów i przystani, gdzie obowiązują często inne plany i programy o charakterze inwestycyjno-utrzymaniowym (str. 11 prognozy).</i> Przytoczony w opinii zapis ze str.11 prognozy wskazuje, że projekt POBM formułuje ogólne ramy realizacji inwestycji (mniej więcej wiadomo co i na jakim odcinku wybrzeża), jednak konkretne działania, tj. ich rodzaj i lokalizacja będą realizowane ad hoc w zależności od bieżących potrzeb, zwłaszcza złego stanu brzegu morskiego (brak konkretnych kryteriów jak będzie oceniany ten stan). Jednocześnie na str. 12 prognozy przedstawiona została informacja, że Zakres przestrzennie – projektowy projektu projektu POBM ma obejmować najbardziej narażone na erozję odcinki wybrzeża. Działania mają na celu zabezpieczyć przed powodziąmi sztormowymi i ich skutkami obszary zarówno dużych miast, jak również miasteczek nadmorskich. Odnosnie do tego zapisu, w prognozie nie wyjaśniono, które odcinki wybrzeża są najbardziej narażonymi na erozję odcinkami, nie wiadomo czy ma to być wszystkie 55 odcinków. Na str. 2 projektu POBM zawarta została też informacja, że większa część polskiego brzegu to odcinki erozyjne. Kwestia ta nie została omówiona w prognozie, mimo że prawdopodobnie informacje te można pozyskać (na str. 12 prognozy znajduje się informacja Wybór odcinków wskazanych do ochrony wynika z danych uzyskanych przez urzędy morskie z prowadzonego corocznie monitoringu brzegu, dzięki któremu ustalany jest aktualny stan brzegu morskiego i określone odcinki strefy brzegowej, które są najbardziej narażone na erozję).</p> <p>Projekt POBM nie ustala również żadnej priorytetyzacji działań, choć jego realizacja ma spowodować zminimalizowanie strat w zakresie zabudowy osadniczej i turystycznej, które w wyniku abrazji znalazły się w bezpośrednim sąsiedztwie plaż i brzegu. Nie wiadomo, które odcinki brzegu są najbardziej zabudowane i które najpilniej potrzebują ochrony w postaci zabezpieczenia brzegu.</p>	<p>Realizacja działań związanych z ochroną brzegu morskiego weryfikowana jest przez stale zmieniające się zjawiska atmosferyczne. Nie da się określić na przyszłość, gdzie dokładnie będzie największa potrzeba realizacji działania, dlatego nie sposób na moment opracowania Programu wskazać jakie miejsca w okresie trwania POBM będą poddawane ochronie. Stąd w załączniku do POBM wskazany został zakres ochrony wzdłuż brzegu szczególnie narażonych na erozję odcinków, tam gdzie erozja zagraża bezpośrednio człowiekowi, czy infrastrukturze. Jak wskazano w piśmie GDOŚ znak DDOŚ-WST.411.4.2024.TW/KSz z dnia 20.09.2024 r. określającym zakres i stopień szczegółowości Prognozy zauważono, że w przekazanym projekcie POBM podkreślono, że nie są znane dokładne lokalizacje planowanych działań, ale przybliżone - do odcinków brzegu morskiego i miejscowości. W związku powyższym GDOŚ w ww uzgodnieniu wskazał, że wykonywane analizy powinny odnosić się do wskazanych odcinków brzegu, które obejmą planowane interwencje, a jeżeli dla uwzględnionych w programie interwencji zostały opracowane raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko lub wydane zostały decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, to w prognozie należy również uwzględnić informacje wynikające z tych dokumentów. Takie założenie zostało uwzględnione w ramach Prognozy i odzwierciedlone we wszystkich jej elementach. Zatem zakres i stopień szczegółowości sporządzonej Prognozy oddziaływania na środowisko odpowiada wymaganiom określonym przez organ w uzgodnieniu z dn. 20.09.2025 r.</p>	
4	<p>Dodatkowo, prognoza formułuje zalecenia co do konieczności ograniczenia działań na niektórych odcinkach wybrzeża, które zostały przedstawione w harmonogramie rzeczowofinansowym projektu POBM, jednak informacje są rozproszone w treści prognozy, więc istnieje ryzyko, że mogą zostać przeoczone (np. str. 154-155).</p>	<p>Zalecenia dotyczące ograniczenia lub modyfikacji zakresu działań ochronnych na wybranych odcinkach wybrzeża morskiego nie są rozproszone w sposób przypadkowy, lecz wynikają z systematycznej analizy oddziaływań na środowisko przeprowadzonej w ramach Prognozy oddziaływania na środowisko. Są one konsekwentnie powiązane z identyfikacją potencjalnych konfliktów w poszczególnych częściach dokumentu. Rekomendacje wynikające z Prognozy zostaną uwzględnione w ostatecznej wersji Harmonogramu rzeczowo-finansowego (Załącznik nr 1 do uchwały w sprawie POBM), zgodnie z ustawowo określoną kolejnością realizacji elementów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 1112 ze zm.))</p>	
5	<p>4. Oddziaływanie na różnorodność biologiczną, gatunki, siedliska, obszary chronione</p> <p>Całą treść rozdziału 5 Wpływ programu na środowisko przyrodnicze projektu POBM należy zweryfikować. Przykładowo wniosek, że efekty planowanych do realizacji prac związanych z ochroną brzegów morskich będą miały pozytywny wpływ na przybrzeżną różnorodność biologiczną i powstrzymanie jej utraty, spowodowanej negatywnym oddziaływaniem fal morskich i erozją brzegów sugeruje, że naturalnie zachodzące procesy brzegowe zagrażają różnorodności biologicznej, a ochrona brzegu ją ochroni. Nie można zgodzić się z tym wnioskiem. W rozdziale przedstawia się prawie wyłącznie możliwy pozytywny wpływ realizacji zaplanowanych działań na środowisko przyrodnicze, w tym na obszary i gatunki objęte ochroną prawną, a pomija się informacje o wpływie negatywnym.</p> <p>Wiele nadmorskich siedlisk przyrodniczych jest uzależniona od naturalnych procesów morskich, w tym erozyjnej działalności morza. W prognozie autorzy zauważyli ten fakt i na podstawie analizy dostępnych dokumentów wskazali obszary chronione, na których planowane działania stoją w sprzeczności z celami ochrony: Woliński Park Narodowy; Rezerwat przyrody Białodrzw Kopicki; Rezerwat przyrody Kępa Redłowska; Rezerwat przyrody Przyłęk Rozewski oraz planowany rezerwat przyrody Podmorski Ogród Gdyni. W związku z powyższym niezbędne jest uzupełnienie projektu POBM o powyższe informacje i usunięcie tych odcinków, w których zasięgu znajdują się ww. obszary chronione.</p> <p>Należy zauważyć, że w prognozie zidentyfikowano, że w obszarze planowanych działań znajduje się 35 obszarów Natura 2000. Wskazano, że cele środowiskowe znajdują się w aktach planistycznych jak zadania ochronne, plany ochrony i plany zadań ochronnych, jednakże nie odniesiono się w tym temacie do zidentyfikowanych obszarów Natura 2000.</p> <p>W prognozie nie ma informacji czy analizowane obszary Natura 2000 mają opracowane takie dokumenty albo czy są w trakcie opracowywania. Z tego względu, nie można określić o jakie źródło informacji opierał się autorzy przy wykonywaniu analiz, których podsumowanie znajduje się w Załączniku nr 8 Wpływ prac w ramach POBM na obszary chronione.</p>	<p>Rodział nr 5 Wpływ programu na środowisko przyrodnicze projektu POBM zostanie uzupełniony o informację o oddziaływaniu negatywnym. W Prognozie wskazano, że planowane prace mogą być potencjalnie realizowane w zasięgu 35 obszarów Natura 2000, a w załączniku nr 8 przedstawiono dla nich cele ochrony lub cele środowiskowe, przedmioty ochrony, możliwe oddziaływania oraz kwalifikację charakteru oddziaływania jako znaczącego lub nieznaczącego. Jednocześnie wyjaśniono, że cele środowiskowe określano na podstawie aktów ustanawiających daną formę ochrony przyrody, a w przypadku ich sporządzenia również na podstawie planów ochrony, planów zadań ochronnych lub innych aktów planistycznych.</p> <p>Jednocześnie wyjaśniamy, iż rekomendacje zawarte w Prognozie oddziaływania na środowisko dotyczące usunięcia wybranych odcinków wybrzeża w zasięgu obszarów chronionych i modyfikacji zakresu działań, zostaną uwzględnione w ostatecznej wersji POBM, zgodnie z ustawowo określoną kolejnością przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 1112 ze zm.))</p>	<p>Rodział nr 5 POBM - Wpływ programu na środowisko przyrodnicze projektu POBM zostanie uzupełniony o informację o oddziaływaniu negatywnym.</p>
6	<p>Pojedyncze informacje zostały ujęte w tekście, jednakże są rozrzucone, np. wskazano na potrzebę ograniczenia bronowania kidyń ze względu na możliwe negatywne oddziaływanie na awifaunę (str. 159, 160 prognozy, Załącznik nr 7 Awifauna – sztuczne zasilenie). Równocześnie należy zaznaczyć, że kidyńa jest siedliskiem przyrodniczym o kodzie 1210 chronionym na mocy Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE. L. z 1992 r. Nr 206, str. 7 ze zm.). Jednakże w części prognozy poświęconej wpływie realizacji zamierzeń POMB na obszary chronione, nie znalazła się informacja o potrzebie ograniczenia bronowania kidyń.</p>	<p>Informacja o potrzebie ograniczenia bronowania kidyńa znalazła się zarówno w ramach rozdziału 6 (działania minimalizujące), jak i w ramach załącznika 8, gdzie działanie to przypisano konkretnym obszarom chronionym (kolumna: Działania minimalizujące negatywne oddziaływania, dla 10 obszarów OSO Natura 2000).</p>	
7	<p>Należy zauważyć, że przedstawione w tym załączniku informacje są miejscami niepełne, a wręcz sprzeczne, np. dla obszaru Ostoja w Ujściu Wisły wskazano jako możliwe do realizacji wszystkie rodzaje prac, następnie wymieniono kilka możliwych oddziaływań na cele i przedmioty ochrony, w tym np. zniszczenie siedlisk bentosowych w miejscu posadwienia nowych budowli (falochrony, progi podwodne, ostrogi) oraz ograniczenie naturalnych miejsc wykorzystywanych przez foki do odpoczynku, linienia i rozrodu, a podsumowano to informacją, że charakter oddziaływań jest nieznaczący. Ponieważ wniosek ten jest zaskakujący, konieczne jest wyjaśnienie jakimi kryteriami posłużono się w ocenach wpływu na poszczególne obszary chronione i w jaki sposób dokonano oceny znaczące/nieznaczące. Dodatkowo w kolumnie Działania minimalizujące negatywne oddziaływania znajduje się informacja nie dotyczy, co również nie jest zrozumiałe w świetle takiej liczby możliwych negatywnych oddziaływań.</p> <p>W ocenie GDOŚ, analiza wpływu realizacji POMB na obszary Natura 2000 została przeprowadzona w sposób zbyt ogólny. Po zidentyfikowaniu obszarów znajdujących się w obszarze planowanych działań, autorzy powinni przeanalizować lokalizację poszczególnych siedlisk przyrodniczych w każdym obszarze, a następnie przeanalizować, które prace mogą negatywnie oddziaływać. Na tej podstawie, w prognozie powinien znaleźć się spis odcinków wybrzeża, dla których należy przeprowadzić szczegółową ocenę możliwego negatywnego oddziaływania na etapie przygotowania do realizacji zadań.</p>	<p>Kryteria oceny wpływu na obszary chronione zostały wyjaśnione w rozdziale 5.7.7.2. Poniżej przytaczamy fragment wyjaśniający, którym obszarom przypisano znaczące oddziaływania:</p> <p>Możliwe oddziaływania znaczące przypisano obszarom, które będą najbardziej narażone na negatywne oddziaływania:</p> <ul style="list-style-type: none">-obszarom Natura 2000 (OSO) - położonym na wybrzeżu otwartego morza, zatok i zalewów, za wyjątkiem obszaru Pobrzeże Słowińskie (PLB220003) – który tylko w minimalnym stopniu graniczy z możliwym zasięgiem prac;-obszarom Natura 2000 (OSO) – w których występuje siedliska 1230 oraz 1170;-Wolińskiemu Parkowi Narodowemu;-obszarom chronionym siedliska kłifowe wraz z mozaiką siedlisk, za wyjątkiem obszaru, w granicach którego nie zaplanowano budowy nowych umocnień brzegowych. <p>Dodatkowo, w dalszej części rozdziału znajduje się szczegółowe wyjaśnienie przyczyn stwierdzenia znaczącego oddziaływania, wskazanie sprzeczności z celami ochrony form ochrony przyrody oraz konieczności zastawiania działań minimalizujących, modyfikacji zakresu działań oraz wyłączenia z POBM wskazanych odcinków brzegu. W załączniku 8, działania minimalizujące przypisano obszarom chronionym, dla których stwierdzono znaczące oddziaływania.</p> <p>Odnosząc się do informacji zawartych załączniku nr 8 dla obszaru Natura 2000 Ostoja w Ujściu Wisły wyjaśniamy, iż przytoczono tam szereg możliwych oddziaływań na cele i przedmioty ochrony (pozytywnych i negatywnych), takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• ochrona cennych siedlisk nadmorskich przed wpływem morza i erozją morską w wyniku podejmowania działań na rzecz ochrony brzegu morskiego;• wykorzystanie nowego substratu zewnętrznej części rozbudowanego falochronu jako twardego podłoża do składania ikry przez ryby;• ochrona cennych siedlisk przyrodniczo nadmorskich, poprzez umożliwienie wczesnego wykrywania procesów degradacyjnych i planowanie działań prewencyjnych;• zniszczenie siedlisk bentosowych w miejscu posadwienia nowych budowli (falochrony, progi podwodne, ostrogi);• zubożenie struktury oraz biomasy bezkręgowców bentosowych w miejscach prowadzonych prac czerpalnych oraz refulacyjnych;• płoszenie i niepokojenie zwierząt na etapie realizacji większości zaplanowanych prac, wynikające ze zwiększonej obecności jednostek pływających i transportujących urobek, maszyn, urządzeń i środków transportu (emisja hałasu, wibracji);• lokalne niszczenie siedlisk morskich i nadmorskich w miejscach prowadzonych prac;• okresowe i miejscowe zakłócenia migracji ryb, wynikające ze zmiany parametrów fizykochemicznych wody będącej następstwem prac czerpalnych i refulacyjnych;• okresowe zubożenie bazy pokarmowej ryb bentofagicznych;• okresowe zmniejszenie liczebności fito - i zooplanktonu, wynikające ze zmiany warunków siedliskowych (zwiększenie ilości zawiesiny, spadek przezroczystości wody) w czasie prowadzonych prac;• negatywne oddziaływanie na stan elementów ekosystemu Bałtyku, w sytuacji zaistnienia zdarzeń awaryjnych (np. wyciek paliw i olejów);• ograniczenie naturalnych miejsc wykorzystywanych przez foki do odpoczynku, linienia i rozrodu. <p>Metodyka kwalifikacji oddziaływań jako znaczących lub nieznaczących została przyjęta na poziomie adekwatnym do strategicznego i ramowego charakteru Programu. Rzeczywista, szczegółowa ocena zagrożenia dla poszczególnych obszarów chronionych wymaga konkretnych danych o lokalizacji, zasięgu i parametrach technicznych inwestycji, dlatego jej doprecyzowanie następuje na etapie przygotowania konkretnych przedsięwzięć i postępowań środowiskowych.</p>	
8	<p>Ponadto, w prognozie nie przeprowadzono oceny oddziaływania na plaży, gady, ssaki lądowe (np. nietoperze) i rośliny lądowe, w tym wydmore oraz nie poruszono kwestii rozprzestrzeniania się gatunków obcych, w szczególności gatunków inwazyjnych, w przypadku których często tempo kolonizacji nowych obszarów jest zależne od stopnia przekształcenia naturalnych siedlisk (temu zagadnieniu poświęcono w prognozie jedno zdanie na str. 151).</p>	<p>Uwzględniono uzupełnienie Prognozy w zakresie opisu oddziaływania planowanych działań na ssaki lądowe, plaży i gady, jak również w zakresie informacji o możliwości rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych. Roślinność wydmore została ujęta w ramach grupy siedlisk nadmorskich.</p>	<p>Uzupełnienie Prognozy (rozdział 5.7.7) w zakresie opisu oddziaływania planowanych działań na ssaki lądowe, plaży i gady, jak również w zakresie informacji o możliwości rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych.</p>

Lp.	Treść elementu opinii GDOŚ	Odniesienie się Wykonawcy do fragmentu opinii	Propozycje zmian w POBM/Prognozie w wyniku opinii organu
9	<p>5. Zgodność projektu POBM z innymi dokumentami oraz celami ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym</p> <p>Lista dokumentów poddanych ocenie zgodności jest niepełna, co jest istotnym uchybieniem. Zwłaszcza konieczne jest uzupełnienie w prognozie analiz zgodności projektu POBM z rozporządzeniem NRL oraz Konwencją Helsińską (jak również rekomendacją HELCOM 16/3). Konieczne jest przeprowadzenie rzetelnej analizy zgodności z tymi dokumentami. Zdaniem GDOŚ, planowane założenia projektu POBM (w obecnym kształcie) stoją w sprzeczności z celami tych dokumentów i stanowić będą przeszkodę w realizacji obowiązków z nich wynikających, ze względu na próbę powstrzymania naturalnie zachodzących procesów brzegowych. Nie można zatem zgodzić się z wnioskiem ze str. 18 prognozy, że działania POBM ukierunkowane na bieżące utrzymanie brzegów morskich nie są sprzeczne z celami środowiskowymi oraz celami dla obszarów chronionych.</p> <p>Zgodnie z Artykułem 4 NRL Odbudowa ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych rozporządzenia Państwa członkowskie wprowadza środki niezbędne do poprawy do dobrego stanu lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych siedlisk przyrodniczych Natura 2000 (wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej), które nie są w dobrym stanie. W prognozie na 17 wymienionych siedlisk przyrodniczych tylko 3 mają stan FV, czyli właściwy stan siedliska (str. 98-100).</p> <p>Zgodnie z rekomendacją HELCOM 16/3 (1995) dotyczącą ochrony naturalnej dynamiki wybrzeża, istnieje konieczność ochrony naturalnych procesów brzegowych, a ewentualna możliwość ingerencji powinna być ograniczona do obszarów o cennej infrastrukturze. W prognozie wspomina się o zaleceniach Konwencji Helsińskiej (str. 124), lecz nie zostały one uwzględnione w założeniach projektu POBM.</p>	<p>Zgodnie z rekomendacją HELCOM 16/3 (1995) dotyczącą ochrony naturalnej dynamiki wybrzeża, istnieje konieczność ochrony naturalnych procesów brzegowych, a ewentualna możliwość ingerencji powinna być ograniczona do obszarów o cennej infrastrukturze. W prognozie wskazano konieczność ograniczenia działań wyłącznie do obszarów wzdłuż brzegu szczególnie narażonych na erozję odcińków, tam gdzie erozja zagraża bezpośrednio człowiekowi czy infrastrukturze.</p> <p>Wskazane dokumenty (NRL, Konwencja Helsińska (jak również rekomendacja HELCOM 16/3) w odniesieniu do ochrony brzegów koncentruje się na ograniczaniu zanieczyszczeń, zapobieganiu degradacji siedlisk oraz promowaniu działań, które utrzymują naturalne procesy brzegowe poprzez stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju i podejścia ekosystemowego. Ich głównym założeniem, w kontekście inwestycyjnej ochrony brzegów jest promowanie metod ochrony wybrzeża, ograniczając erozję w sposób przyjazny środowisku oraz wspierając zachowanie różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów. Wskazane dokumenty nie nakazują wykonywania działań, natomiast wskazują na pożądany sposób ich realizacji. Elementy te każdorazowo znajdują odzwierciedlenie w przygotowywanych dokumentach dla potrzeb prowadzenia postępowania ws. oceny oddziaływania dla przedsięwzięcia, gdzie wskazywany jest sposób realizacji działania i warunki minimalizacji negatywnego wpływu na elementy środowiska. W ramach prognozy, metody ochrony brzegów, które nie zakłócają naturalnej dynamiki wybrzeża, ograniczając erozję w sposób przyjazny środowisku oraz wspierając zachowanie różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów znajdują odzwierciedlenie w ramach wskazywanych działań minimalizujących.</p> <p>Zgodnie z art. 51 ustawy OoŚ prognoza oddziaływania na środowisko zawiera informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami. Zgodnie z ustawą w ramach tego punktu wskazuje się cel dokumentu (w tym wypadku celem POBM jest ochrona brzegów morskich Rzeczypospolitej Polskiej poprzez powstrzymanie procesów erozyjnych wynikających z globalnych zmian klimatu) oraz powiązanie tego celu z innymi dokumentami. Zatem analiza dokumentów planistycznych dotyczy dokumentów wspierających realizację celu dokumentu ocenianego. W ramach tej analizy nie są wskazywane dokumenty, których cele podlegają ocenie wpływu zaplanowanych w proj. POBM działań, gdyż ten element jest oceniany właśnie w ramach rozdziału dot. oceny możliwych oddziaływań.</p> <p>Ocena wpływu została opracowana w ramach prognozy, w której wskazano oddziaływania na poszczególne elementy ekosystemów i obszary chronione, będące przedmiotem zainteresowania:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rozporządzenia (UE) 2024/1991 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych;• Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, 1992;• HELCOM Recommendation 16/3 Preservation of Natural Coastal Dynamis. <p>Ocena wpływu działań POBM na ekosystemy i obszary chronione została przedstawiona w rozdziale 5.7.7, załącznikach 6-9.</p>	
10	<p>W prognozie zaznaczono, że w trosce o właściwy stan środowiska w uzasadnionych przypadkach będzie przeprowadzona ocena oddziaływania planowanych do realizacji prac na środowisko. Jednakże nie zawarto informacji dla jakich działań i na jakim obszarze ocena oddziaływania na środowisko faktycznie została przeprowadzona w trakcie obowiązywania poprzedniego POBM. Takie informacje są kluczowe dla planowania działań w perspektywie obowiązywania projektowanego POBM. W opracowanym dokumencie jedynie cytowano zapisy kilku wydań decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, jednakże wszystkie zostały wydane na podstawie karty informacyjnej przedsięwzięcia bez potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.</p>	<p>Podkreśla się, że w Prognozie dla projektu POBM na lata 2026–2040 wskazano, że w trosce o właściwy stan środowiska, w uzasadnionych przypadkach (szczególnie gdy działania mogą znacząco oddziaływać na komponenty środowiska przyrodniczego lub obszary chronione) będzie przeprowadzana ocena oddziaływania planowanych prac na środowisko na etapie przygotowania konkretnych zadań inwestycyjnych. Jest to zgodne z dwustopniowym systemem ocen oddziaływania na środowisko wynikającym z ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.).</p> <p>W trakcie obowiązywania poprzedniego Programu ochrony brzegów morskich (ustawa z 28 marca 2003 r.) realizowano przede wszystkim zadania utrzymaniowe i interwencyjne, takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• okresowa refulacja plaż i podbrzeża (sztuczne zasilenie piaskiem),• konserwacja, naprawa i modernizacja istniejących umocnień brzegowych (ostrogi, falochrony, progi podwodne, opaski),• prace biotechniczne (stabilizacja wydm roślinnością, odbudowa wałów wydymowych). <p>Łączna długość brzegu, na którym prowadzono jakiegokolwiek interwencje w latach 2004–2023, wyniosła ok. 63,68 km (przy średniej rocznej ochronie rzędu kilku km na odcinkach powtarzających się, np. rejon Półwyspu Helskiego, Ustki). Działania te miały charakter punktowy/liniowy i były realizowane selektywnie- wyłącznie tam, gdzie wystąpiła faktyczna potrzeba wynikająca z monitoringu stanu brzegu.</p> <p>W praktyce większość tych zadań kwalifikowała się jako przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (grupa II rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko). W związku z tym w postępowaniach środowiskowych dla tych przedsięwzięć właściwy organ (zazwyczaj Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska) przeprowadzał screening i w wielu przypadkach odstępował od obowiązku pełnej oceny oddziaływania na środowisko (OoŚ), wydając decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach (DŚU) wyłącznie na podstawie KIP.</p> <p>Cytowane w POŚ przykłady decyzji DŚU właśnie ilustrują ten tryb postępowania – był on dominujący, ponieważ wiele robót miało charakter utrzymaniowy, krótkotrwały lub lokalny, a stosowane środki minimalizujące (np. praca poza okresem lęgowym ptaków, nadzór przyrodniczy, ograniczenie zakresu czerpania urobku) pozwalały organowi uznać, że znaczące oddziaływanie nie wystąpi. Należy przypuszczać, że w ramach realizacji POBM w okresie 2026-2040, sytuacja będzie porównywalna.</p> <p>Pełna OoŚ z obowiązkiem sporządzenia Raportu o oddziaływaniu na środowisko była przeprowadzana rzadziej – przede wszystkim w przypadku budowy lub istotnej przebudowy nowych, większych obiektów hydrotechnicznych, działań na obszarach o szczególnie wysokich walorach przyrodniczych (np. w bezpośrednim sąsiedztwie lub zasięgu obszarów Natura 2000, parków krajobrazowych), gdy screening na podstawie KIP wskazywał na potencjalne znaczące oddziaływania kumulowane lub na siedliska/gatunki chronione.</p> <p>Zatem to konkretne potrzeby i wynikające z nich konieczne do zrealizowania działania o sprezyowanej lokalizacji i zakresie, będą podstawą do wskazania przypadków wymagających przeprowadzenia pełnej procedury OoŚ.</p>	
11	<p>6. Oddziaływania skumulowane</p> <p>Autorzy prognozy wskazują, że Wpływ skumulowany może powstać w wyniku realizacji inwestycji projektu POBM, jak również w efekcie kumulacji z istniejącymi, eksploatowanymi przedsięwzięciami oraz planowanymi do realizacji inwestycjami, w obszarze wdrażania działań zaplanowanych w projekcie Programu, uwzględnionych w innych dokumentach planistycznych (str. 177) – jako główny dokument, który może stanowić źródło oddziaływań skumulowanych podaje się Projekt programu wieloletniego zapewnienia utrzymania infrastruktury dostępu od strony morza do portów i przystani morskich do roku 2034. Jedynym sposobem na zapobieganie kumulacjom ma być odpowiedni harmonogram prac, za który odpowiadają Dyrektory Urzędów Morskich.</p> <p>Wyniki analiz dotyczących wystąpienia potencjalnych oddziaływań skumulowanych przedstawione zostały na Rysunku 35 Potencjalne oddziaływania skumulowane. Na mapie zaznaczone zostały obszary realizacji działań wynikające z projektu POBM oraz dwóch innych, powiązanych dokumentów. Nie zaznaczono jednak miejsc potencjalnych kumulacji, zatem nie wiadomo gdzie te kumulacje mogłyby wystąpić. Dodatkowo, na mapie nie przedstawiono lokalizacji obszarów chronionych, a w rozdziale brakuje jakiegokolwiek komentarza merytorycznego, w tym np. informacji czy do potencjalnych kumulacji może dojść w obrębie lub pobliżu obszarów chronionych.</p> <p>Także informacje przedstawione w załączniku 6 do prognozy nie są przydatne do oceny oddziaływań skumulowanych. W tabelach dla każdego rodzaju prac szczegółowo przedstawione zostały możliwe oddziaływania na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego. W kolumnie dot. możliwych oddziaływań skumulowanych widnieje jedynie słowo TAK, ale jest to informacja bezwartościowa, ponieważ nie wiadomo w jakich okolicznościach te kumulacje wystąpią oraz jakie skutki mogą spowodować.</p> <p>Powoduje to, że przeprowadzona analiza możliwości wystąpienia oddziaływań skumulowanych ma niewielką wartość merytoryczną i w obecnej formie stanowi niewielkie wsparcie dla wdrożenia projektu POBM. Należałoby zatem analizę pogłębić i uzupełnić mapę co najmniej poprzez wskazanie potencjalnych „hot spotów”. Niewłaściwe jest przerzucanie analiz w tym zakresie na etap uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o czym wspomina się na str. 179.</p>	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana na potrzeby POBM nie dysponuje zakresem informacji pozwalającym na wskazanie konkretnych szczegółowych lokalizacji miejsc potencjalnych kumulacji oddziaływań, ponieważ na etapie planistycznym nie istnieją jeszcze konkretne lokalizacje przedsięwzięć. Na etapie projektu POBM brak jest decyzji administracyjnych określających szczegółowe parametry techniczne, brak lokalizacji ostatecznych, a często nawet brak pewności co do samego zamiaru inwestycyjnego. Z tego względu prognoza może jedynie identyfikować potencjalne kierunki przewidywanych oddziaływań skumulowanych. Dlatego na tym etapie wystąpienie potencjalnych oddziaływań skumulowanych przedstawiono na rysunku 35 Potencjalne oddziaływania skumulowane, wskazując obszary ich możliwego wystąpienia. Na rysunku zaznaczone zostały obszary realizacji działań wynikające z projektu POBM oraz dwóch innych, powiązanych dokumentów natomiast w rozdziale 5.7 oraz załącznikach 6-9 opisano przewidywane znaczące oddziaływania. Jest to właściwe i zgodne z art. 51 ust. 2 pkt. 2e) ustawy OoŚ, który wskazuje że prognoza oddziaływania na środowisko określa, analizuje i ocenia przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne. Natomiast na etapie postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, inwestor dysponuje już informacją o innych przedsięwzięciach istniejących, realizowanych oraz tych, dla których wydano ostateczne decyzje będących w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia. Zgodnie z art. 62 ust 2 w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 określa się, analizuje oraz ocenia oddziaływania przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, biorąc pod uwagę także skumulowane oddziaływanie przedsięwzięcia z innymi realizowanymi, zrealizowanymi lub planowanymi przedsięwzięciami. Zatem etap uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach uszczegółowi charakter oddziaływań skumulowanych i potwierdzi lub nie, ich ewentualne wystąpienie.</p>	
12	<p>7. Rozwiązania alternatywne</p> <p>Zgodnie z art. 51 u.o.o.s., w prognozie należy przedstawić rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy. Analiza możliwych rozwiązań alternatywnych zawarta w prognozie nie ma żadnej wartości merytorycznej, gdyż jej przeprowadzenie zostało przełożone na etap wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o ile będzie wymagana (str. 189). Należy przypomnieć, że system ocen oddziaływania na środowisko w Polsce jest dwustopniowy (etap pierwszy to strategiczna ocena oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu, drugi etap to ocena oddziaływania na środowisko dla konkretnych przedsięwzięć). Projekt POBM, ze względu na swoją zawartość, która wyznacza ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zakwalifikował się do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Opracowana w ramach tej procedury prognoza powinna być dokumentem o wartości merytorycznej i użytkowej. Należy wyjaśnić, że już na poziomie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko powinna zostać przeprowadzona analiza możliwych do zastosowania wariantów, tak aby wybrany został wariant korzystry (najbardziej korzystny/najmniej niekorzystny) środowiskowo, przy jednoczesnym osiągnięciu zakładanych efektów społeczno-gospodarczych. Oznacza to, że wyniki analiz uzyskane w prognozie mogą w sposób znaczący wpłynąć na ostateczny kształt projektowanego dokumentu strategicznego, a także ułatwić kolejne etapy inwestycyjne. Tymczasem, analiza możliwych rozwiązań alternatywnych w prognozie dla projektu POBM nie została przeprowadzona ze względu na argumentowany dość ogólny poziom szczegółowości omawianego projektu Programu, bez wymiarowania konkretnych prac i działań oraz z dopuszczeniem ich lokalizacji w różnych obszarach morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego RP oraz w obszarach pasa wybrzeża, brzegów morskich oraz plaż (str. 190). Ogólny poziom szczegółowości projektu dokumentu nie jest rzetelnym wyjaśnieniem braku rozwiązań alternatywnych, a tym bardziej nie jest przeszkodą dla przeprowadzenia analizy rozwiązań alternatywnych. W dalszej części rozdziału autorzy prognozy sami przyznają, że istnieje możliwość zastosowania rozwiązań bardziej korzystnych środowiskowo, które należy każdorazowo rozważyć (w dymyśle – na etapie oceny oddziaływania na środowisko) zamiast trwałej zabudowy hydrotechnicznej. Podaje się dwa przykłady takich działań:</p> <ul style="list-style-type: none">- sadzenie roślinności na wydmach i brzegu, co stabilizuje grunt, redukuje erozję wietrzną i wodną oraz wspiera bioróżnorodność;- stosowanie rozwiązań opartych o naturalne materiały zamiast betonowych elementów, np. falochronów utworzonych z nasympów kamiennych, biodegradowalnych mat i bali, płotków i grodzi faszynowych. <p>Są to jedynie przykłady, co oznacza, że rozwiązania korzystnych środowiskowo może być więcej. W rozdziale nie ma jednak żadnej analizy możliwości zastosowania tych działań, efektów tych działań, możliwej lokalizacji tych działań oraz dlaczego nie planuje się zastosować tych działań. Konieczne jest podanie pełnej listy możliwych do zastosowania rozwiązań alternatywnych, a także przeprowadzenie analizy możliwości ich zastosowania. Odnośnie informacji na str. 191 prognozy Działania polegające na trwałej zabudowie hydrotechnicznej, tj. opaski brzegowe, ostrogi, falochrony czy inne stałe umocnienia, stanowią rozwiązania, które powinny być stosowane wyłącznie na ściśle wskazanych odcinkach brzegu, tam gdzie nie ma możliwości lub zasadności wprowadzania rozwiązań korzystniejszych środowiskowo – w prognozie powinny być wskazane (przynajmniej wstępnie) te odcinki brzegu. Podsumowując, nie ma żadnych dowodów (zapisy prognozy ich nie dostarczają), że zaplanowany do realizacji zakres prac w obecnym brzemieniu projektu POBM jest jedynym możliwym sposobem osiągnięcia zakładanych celów projektu POBM (które jednak wymagają weryfikacji) i że inne, mniej inwazyjne metody nie spowodują uzyskania podobnych efektów. Wobec tego nie można uznać przeprowadzonej oceny w tym zakresie za wystarczającą.</p>	<p>Kształt przedmiotowego projektu POBM zdeterminowany jest treścią Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 14 września 2022 r. (Dz. U. 2022 poz. 1998) w sprawie minimalnych poziomów bezpieczeństwa brzegu morskiego oraz przebiegu granicznej linii ochrony brzegu morskiego, które nakłada na administrację obowiązek zapewnienia określonego poziomu ochrony przed erozją i powodziąmi sztorowymi. Nieprzestrzeganie minimalnych standardów ochrony brzegu morskiego oznacza większe ryzyko zniszczeń infrastruktury portowej, turystycznej i transportowej i stanowi naruszenie obowiązujących zobowiązań prawnych.</p> <p>Zatem wskazane w prognozie wszelkie rozwiązania alternatywne mogą dotyczyć jedynie sposobu realizacji działań i takie zostały wymienione w Prognozie (sadzenie roślinności na wydmach i brzegu, stosowanie rozwiązań opartych o naturalne materiały). Brak jest możliwości rozpatrywania alternatyw dla lokalizacji oraz bezpośrednich uwarunkowań wynikających z Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 14 września 2022 r. (Dz. U. 2022 poz. 1998) w sprawie minimalnych poziomów bezpieczeństwa brzegu morskiego oraz przebiegu granicznej linii ochrony brzegu morskiego. Bez wprowadzenia metod ochrony brzegu morskiego nie zostaną uzyskane parametry określone w przedmiotowym rozporządzeniu, co będzie prowadziło do odpowiedzialności Państwa za nieprzestrzeganie wymagań prawnych w tym zakresie.</p> <p>Etap analizy rozwiązań i sposobu realizacji działań korzystniejszych środowiskowo jest każdorazowo przedmiotem analiz technicznych prowadzonych na etapie sporządzania dokumentacji dla potrzeb prowadzenie oceny oddziaływania na środowisko. Wariantowanie projektu POBM w zakresie możliwości lokalizacji zabiegów i ich czasowego wykonania nie jest możliwe, a w Prognozie wielokrotnie wskazuje się, że podanie dokładnej lokalizacji inwestycji na lat 15 w przypadku ochrony wybrzeża jest niewykonalne, gdyż wybór odcinków wskazanych do ochrony wynika z danych uzyskanych przez Urzędy Morskie z prowadzonego corocznie monitoringu brzegu dzięki któremu ustalany jest aktualny stan brzegu morskiego i określane odcinki strefy brzegowej, które są najbardziej narażone na erozję. Prowadzenie monitoringu i badań dotyczących ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego i zachodzących zmian w położeniu pozwala na optymalny dobór rodzaju działań (w zależności od lokalizacji i potrzeb) i ustalenie sposobu prowadzenia przyszłych działań.</p>	
13	<p>8. Rozwiązania zapobiegające, ograniczające lub kompensacyjne</p> <p>Zgodnie z art. 51 ust. 2 u.o.o.s., w prognozie należy przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru. W Rozdziale 6 prognozy (str. 189-187) przedstawiono luźny i mało rozbudowany katalog działań minimalizujących, głównie w stosunku do gatunków i siedlisk, zaś pomijając pozostałe elementy środowiska przyrodniczego, w stosunku do których również przewidziane zostało negatywne oddziaływanie. Podstawowym brakiem tej listy jest zastrzeżenie, że prace mogą być prowadzone jedynie tam, gdzie będzie tego wymagał zły stan brzegu morskiego (rekomendacja pojawia się w treści prognozy np. str. 27 czy 145). Jako działanie minimalizujące należy również wskazać możliwość zastosowania rozwiązań bardziej korzystnych środowiskowo.</p>	<p>Wyjaśnia się, że działania minimalizujące nie zostały ograniczone wyłącznie do rozdziału 6 Prognozy. W odniesieniu do komponentów środowiska, dla których stwierdzono oddziaływania negatywne niemające charakteru znaczącego, dodatkowe działania ograniczające i rozwiązania prośrodowiskowe wskazano w rozdziale 8 dokumentu.</p> <p>Prowadzenie działań selektywnie, wyłącznie tam, gdzie wymaga tego zły stan brzegu morskiego, stanowi założenie wdrożeniowe samego POBM i podstawowe kryterium wyznaczania zakresu interwencji, a nie odrębne działanie minimalizujące. Jednocześnie założenie to pełni funkcję ograniczającą skalę oddziaływań środowiskowych, gdyż wyklucza prowadzenie prac na odcinkach, na których interwencja nie jest konieczna.</p> <p>Możliwość zastosowania rozwiązań bardziej korzystnych środowiskowo została wskazana w ramach rozdziału 7 Prognozy (Propozycja rozwiązań alternatywnych). W tym miejscu przytoczono również przykłady takich rozwiązań.</p>	
14	<p>Proponuje się również sformułowanie w prognozie odpowiednich zaleceń minimalizujących koniecznych do uwzględnienia (a przynajmniej wzięcia pod uwagę) w dokumentach planistycznych JST wybrzeża, co zapobiegnie nadmiarowej i nieprzewidywalnej rozbudowie infrastruktury w pasie brzegowym i konieczności jej ochrony w przyszłości.</p>	<p>Propozycja uzupełnienia Prognozy o zalecenia konieczne do uwzględnienia w dokumentach planistycznych JST wykracza poza zakres przedmiotowy projektu POBM. Program dotyczy realizacji działań ochronnych pozostających w kompetencji administracji morskiej i nie stanowi narzędzia kształtowania polityki przestrzennej samorządów. Uwzględnienie w zasięgu analiz obszarów gmin nadmorskich ma charakter analityczny, związany z oceną oddziaływań środowiskowych i nie oznacza, że Prognoza powinna formułować odrębne zalecenia dla dokumentów planistycznych JST.</p>	
15	<p>Ponadto na liście brakuje też innych działań minimalizujących, rozrzuconych w treści prognozy, co rodzi obawy, że zostaną one pominięte w trakcie realizacji prac (np. zalecenie na str. 177 prognozy – W celu zachowania dóbr kultury o charakterze zabytków archeologicznych podczas wykonywania prac, należy prowadzić obserwację urobku). Wobec tego, konieczne jest przedstawienie w prognozie wszystkich przewidywanych działań minimalizujących, najlepiej w podziale na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego oraz etap realizacji i eksploatacji.</p>	<p>Uwzględniono uwagę w zakresie uzupełnienia katalogu zaleceń prośrodowiskowych o wskazany element dotyczący zachowania dóbr kultury, w tym zabytków archeologicznych. Jednocześnie wyjaśnia się, że w Prognozie przewidywane działania minimalizujące zostały ujęte w rozdziale 6, obejmującym działania minimalizujące dla oddziaływań znaczących oraz w rozdziale 8, zawierającym zalecenia prośrodowiskowe odnoszące się do pozostałych możliwych oddziaływań negatywnych. Dla zwiększenia przejrzystości dokumentu katalog tych działań zostanie uzupełniony o wskazane zalecenie, tak aby ograniczyć ryzyko pominięcia go na etapie realizacji prac. Jednocześnie nie wprowadzono podziału działań minimalizujących według poszczególnych komponentów środowiska, ponieważ wiele z nich ma charakter przekrojowy i jednocześnie ogranicza oddziaływanie na więcej niż jeden element środowiska.</p>	<p>Uzupełnienie katalogu zaleceń prośrodowiskowych (rozdział 8) o wskazany element dotyczący zachowania dóbr kultury, w tym zabytków archeologicznych.</p>
16	<p>Odnośnie kompensacji przyrodniczej, na str. 188 prognozy przedstawiona została następująca informacja: Na etapie sporządzania niniejszej Prognozy, nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania wynikającego z realizacji działań zaplanowanych w ramach projektu POBM, które wymagałoby przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000 (art. 34.1 ustawy o ochronie przyrody). Należy wyjaśnić, że w u.o.o.s. istnieje rozróżnienie dotyczące rozwiązań kompensacyjnych. Art. 51 ust. 2 pkt 3 tej ustawy mówi, że kompensację przyrodniczą, podobnie jak w przypadku działań ograniczających i zapobiegających, planuje się w stosunku do oddziaływań negatywnych. Natomiast art. 55 ust. 2 u.o.o.s. oraz art. 34 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. z 2026 r. poz. 13) odnoszą się do kwestii znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000. Wobec tego, w prognozie dla projektu POBM należy uzupełnić katalog koniecznych do zastosowania działań kompensacyjnych (np. w stosunku do planowanej wytnki drzew), co jest wymogiem uzgodnienia zakresu prognozy z 20 września 2024 r.</p>	<p>Uwzględniono w zakresie doprecyzowania w Prognozie, iż w przypadku stwierdzenia potrzeby zastosowania kompensacji przyrodniczej wymagany jej zakres, dla przedsięwzięć, dla których przeprowadzono ocenę oddziaływania na środowisko, określane będzie w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Jednocześnie, z uwagi na strategiczny i ramowy charakter POBM oraz brak szczegółowych rozwiązań technicznych, lokalizacyjnych i terminowych dla przyszłych przedsięwzięć, na etapie sporządzania Prognozy nie jest możliwe określenie zamkniętego katalogu koniecznych do zastosowania działań kompensacyjnych. Katalog taki może być doprecyzowywany dopiero na etapie przygotowania i oceny konkretnych przedsięwzięć, w zależności od rodzaju, skali i lokalizacji przewidywanego oddziaływania.</p>	<p>Uzupełnienie rozdziału 6 w zakresie kompensacji przyrodniczej.</p>
17	<p>9. Monitoring</p> <p>Zgodnie z art. 55 ust. 5 u.o.o.s., organ opracowujący projekt dokumentu zobowiązany jest do prowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie jego oddziaływania na środowisko. Monitoring na potrzeby został realizacją projektu POBM oparty został w całości na Państwowym Monitoringu Środowiska (dalej: PMS) prowadzonym przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Brak jakiegokolwiek zindywidualizowania metodyki dostosowanej pod kątem POBM w postaci wskaźników innych niż w PMS czy częstotliwości badań inne niż w PMS. Wskazane jest uzupełnienie kolumny Częstotliwość monitorowania w Tabeli 2 i wpisanie tam konkretnych terminów (zamiast informacji zgodnie z publikowanymi wynikami monitoringu w ramach PMS), ponieważ w poniżej zamieszczonych opisach nie zawsze ta częstotliwość jest konkretyzowana. Warto także rozszerzyć tabelę o kolumny: wartość wyjściowa oraz oczekiwany trend/zmiana wskaźników.</p>	<p>Uwzględniono w zakresie uzupełnienia częstotliwości monitorowania oraz oczekiwanego trendu zmiany. Stan wyjściowy (aktualny stan środowiska) w zakresie poszczególnych wskaźników, został przedstawiony w ramach rozdziału 5.1. Aktualny stan środowiska.</p> <p>W Prognozie monitoring skutków realizacji POBM oparto na wynikach Państwowego Monitoringu Środowiska, ponieważ na poziomie strategicznym jest to podstawowe, ogólnodostępne i porównywalne źródło danych dla komponentów środowiska objętych oceną. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że ze względu na strategiczny i ramowy charakter POBM oraz selektywny, interwencyjny sposób realizacji działań, monitoring programowy nie może być w pełni utożsamiany z monitoringiem przyczynowo-skutkowym dla pojedynczych przedsięwzięć.</p>	<p>Uzupełnienie Tabeli 2 (rozdział 3) w zakresie częstotliwości monitorowania oraz oczekiwanego trendu zmiany.</p>

Lp.	Treść elementu opinii GDOŚ	Odniesienie się Wykonawcy do fragmentu opinii	Propozycje zmian w POBM/Prognozie w wyniku opinii organu
18	10. Streszczenie w języku niespecjalistycznym Jak wskazuje sama nazwa tego rozdziału, powinien on być sformułowany w sposób przystępny dla każdego odbiorcy i pozbawiony specjalistycznego słownictwa. Jest to szczególnie ważne, ponieważ podczas konsultacji społecznych może to być jedyny fragment spośród obszernej dokumentacji, z którym zapozna się zainteresowana społeczność. Słownictwo w obecnym brzmieniu streszczenia nie różni się niczym od pozostałej treści dokumentacji – do pojęć użytych w streszczeniu należą np. abrazja brzegów, refulacja plaży, eutrofizacja, zmiany morfometryczne dna morskiego, fitoplankton, zooplankton, bronowanie kiesziny, ptaki bentofagiczne nurkujące, bezkręgowce bentosowe, itd. Wobec tego streszczenie należy pozbawić specjalistycznego słownictwa lub dodać definicje naukowych określeń. Przydatne może być również zamieszczenie w streszczeniu schematów bądź ilustracji ułatwiających zrozumienie zaplanowanych działań, jak np. na Rysunku 34. Lokalizacja przewidywanych w Programie umocnień brzegowych, względem poziomu morza.	Uwzględniono poprzez poprawę streszczenia i uzupełnienie o definicje naukowych określeń.	Poprawa streszczenia i uzupełnienie o definicje naukowych określeń.
19	Podsumowanie opinii Przedstawiona w niniejszej opinii analiza oraz podane przykłady wskazują, że założenia projektu POBM zostały opracowane w sposób niewłaściwy, a ich realizacja w dużej mierze pozostaje w sprzeczności z dążeniem do zachowania dobrego stanu ekosystemów, siedlisk i gatunków morskich i od morza zależnych. Szczególne zaniepokojenie budzi skala zaplanowanych działań polegających na budowie, przebudowie, remoncie i konserwacji umocnień brzegowych, których realizacja może prowadzić do szeregu negatywnych oddziaływań na środowisko nadmorskie. Konieczna jest ponowna weryfikacja całej logiki interwencji, przeprowadzonych ocen, wyciągniętych wniosków oraz ocena adekwatności proponowanych działań do zakładanych celów. Należy poddać ponownej analizie czy wszystkie zaplanowane do realizacji działania są faktycznie potrzebne i uzasadnione we wskazanych odcinkach lub czy nie da się zastosować innych, mniej inwazyjnych rozwiązań. Trwała stabilizacja linii brzegowej poprzez zabiegi hydrotechniczne powinna być dopuszczona wyłącznie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami społecznymi (teren y zamieszkałe, inna infrastruktura np. turystyczna), natomiast na pozostałych odcinkach brzegu powinno zostać w jak największym stopniu dopuszczone zachodzenie naturalnych procesów. Wstępem do opracowania założeń nowego projektu POBM powinno być dokonanie szczegółowej analizy skutków realizacji poprzedniego POBM, co mogłoby zapobiec powielaniu ewentualnych błędów (konieczność analizy wyników monitoringu działań prowadzonych w ramach poprzedniego dokumentu była jednym z wymogów uzgodnienia zakresu prognozy z 20 września 2024 r.). W prognozie należy również przytoczyć wyniki wspomnianych na str. 3 prognozy wieloletnich obserwacji zmian linii brzegowej, analizy oraz badania morfodynamiki strefy brzegowej (...). W prognozie oraz projekcie POBM należy uzupełnić przedstawione w niniejszej opinii braki, zwłaszcza dotyczące oddziaływania na różnorodność biologiczną, gatunki, obszary Natura 2000, analizę możliwych do zastosowania rozwiązań alternatywnych. Analizy powinny być pogłębione tam, gdzie to możliwe. Niewłaściwe jest ich przenoszenie na etap inwestycyjny. Ponadto w prognozie należy uzupełnić dodatkowe analizy, które wskazano w uzgodnieniu Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z 20 września 2024 r., tj. wpływ postępującej zabudowy wałów wydmyowych na sposób i skuteczność ochrony wybrzeża morskiego, czy problem pogłębienia procesów erozji wynikających z odbijania falowania od twardych elementów planowanych do realizacji konstrukcji. Podsumowując, projekt POBM oraz prognoza powinny zostać poprawione w taki sposób, aby: - spełniały wymogi uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości prognozy z 20 września 2024 r. ; - istniała możliwość przyjęcia projektu zgodnie z warunkiem określonym w art. 55 ust. 2 u.o.o.s.; - uwzględniały przedstawione w niniejszej opinii uwagi.	<p>Odpowiadając na element opinii stanowiący podsumowanie wcześniej sformułowanych uwag, ponawiamy wyjaśnienia, że autorzy zarówno projektu POBM oraz Prognozy opracowanej dla tego dokumentu zgadzają się ze wskazaniem organu, że erozja brzegu morskiego oraz dynamiczne procesy brzegowe (abrazja, transport osadów, akumulacja) są zjawiskami naturalnymi, kluczowymi dla funkcjonowania ekosystemów nadmorskich. Stanowią one podstawę istnienia i odnowy wielu siedlisk przyrodniczych i nie mogą być traktowane jako zjawisko jednoznacznie destrukcyjne. Diagnoza problemu w projekcie POBM nie pomija tego faktu, jednak skupia się (z racji funkcji Programu) na negatywnych konsekwencjach tych procesów dla bezpieczeństwa powodziowego terenów nadmorskich, ochrony ludzi, mienia, infrastruktury krytycznej oraz funkcji użytkowych (rekreacyjnych, gospodarczych) wybrzeża tam, gdzie erozja i powódzie sztormowe stanowią realne zagrożenie.</p> <p>Program nie zakłada walki z naturalnymi procesami na całym wybrzeżu ani sztywnej stabilizacji linii brzegowej. Przyjęto zasadę selektywnej aktywnej ochrony, która jest najbardziej uzasadniona ekonomicznie, technicznie i środowiskowo:</p> <ul style="list-style-type: none">• działania ochronne (techniczne i biotechniczne) będą realizowane wyłącznie na odcinkach szczególnie narażonych na erozję i powódzie sztormowe, gdzie procesy te zagrażają bezpośrednio bezpieczeństwu ludzi, mieniu lub infrastrukturze (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 14 września 2022 r. w sprawie minimalnych poziomów bezpieczeństwa brzegu morskiego);• na pozostałych odcinkach (zwłaszcza niezurbanizowanych, o wysokich walorach przyrodniczych, w tym w parkach narodowych i rezerwach) dopuszcza się naturalne fluktuacje linii brzegowej, w tym okresowe cofanie się brzegu. Obszary parków narodowych zostały całkowicie wyłączone z realizacji prac. <p>Trwała stabilizacja linii brzegowej poprzez zabiegi hydrotechniczne jest dopuszczana wyłącznie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami społecznymi i gospodarczymi, przy jednoczesnym preferowaniu rozwiązań mniej ingerujących i odwracalnych (biotechnicznych, opartych na naturalnych procesach).</p> <p>Poziom szczegółowości Prognozy jest adekwatny do ramowego i strategicznego charakteru projektu POBM (program wieloletni określający ogólne ramy działań, a nie szczegółowy plan inwestycyjny z dokładnymi parametrami technicznymi, lokalizacjami i terminami na 15 lat). Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (ustawa OOIŚ), informacje w prognozie powinny być dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości ocenianego dokumentu. Szczegółowe analizy (w tym lokalne oddziaływania skumulowane, konkretne warianty rozwiązań czy pełna ocena na poziomie siedlisk w każdym obszarze Natura 2000) będą przeprowadzane na etapie przygotowania i oceny konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych (w tym w ramach decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach).</p> <p>W odniesieniu do wskazanych w podsumowaniu opinii elementów wymagających uzupełnienia:</p> <ul style="list-style-type: none">• Analiza skutków realizacji poprzedniego POBM (2004–2023): Wyniki wieloletniego monitoringu zmian linii brzegowej (prowadzonego corocznie przez Urzędy Morskie (UM)) oraz doświadczenia z realizacji poprzedniego Programu zostały uwzględnione jako podstawa diagnozy i wyboru odcinków w obecnym projekcie POBM. Monitoring potwierdził skalę zagrożeń erozyjnych oraz skuteczność selektywnych działań utrzymaniowych i interwencyjnych. Szczegółowa analiza skutków środowiskowych poszczególnych zadań z poprzedniego okresu jest dostępna w dokumentach realizacji i raportach z monitoringu; na poziomie strategicznym Prognozy nie jest możliwe przeprowadzenie nowej, kompleksowej oceny ex-post dla każdego z ok. 55 odcinków – będzie ona weryfikowana przy konkretnych zadaniach;• Przytoczenie wyników wieloletnich obserwacji zmian linii brzegowej i badań morfodynamiki: Wyniki te (zdjęcia lotnicze, profile batymetryczne, dane monitoringu) stanowią podstawę diagnozy problemu i wyboru odcinków szczególnie narażonych przez UM. Pełne dane techniczne są dostępne w materiałach UM;• Oddziaływanie na różnorodność biologiczną, gatunki, siedliska i obszary Natura 2000: Prognoza szczegółowo ocenia zarówno pozytywne (ograniczenie utraty terenu na narażonych odcinkach), jak i negatywne oddziaływania (m.in. modyfikacja procesów morfodynamicznych, lokalne niszczenie siedlisk na etapie realizacji, ryzyko homogenizacji). Wskazano 35 obszarów Natura 2000 w zasięgu potencjalnych prac, cele ochrony, przedmioty ochrony oraz działania minimalizujące (w tym wyłączenia lub modyfikacje zakresu na odcinkach konfliktowych, np. Woliński PN, rezerwaty Kifłowe, planowany rezerwat „Podmorski Ogród Gdyni”). Dodatkowe zalecenia dotyczące ograniczenia możliwych negatywnych oddziaływań zostały ujęte w rozdziałach dotyczących działań minimalizujących i w załącznikach do Prognozy. Analizy te są adekwatne do poziomu strategicznego; szczegółowa ocena wpływu na poszczególne siedliska i gatunki (w tym płazy, gady, ssaki lądowe, rośliny wydmyowe, gatunki inwazyjne) zostanie pogłębiona na etapie konkretnych przedsięwzięć.• Analiza rozwiązań alternatywnych: Na poziomie Programu nie jest możliwe wariantowanie lokalizacji i szczegółowych parametrów działań (z uwagi na zmienność zjawisk sztormowych i wyników corocznego monitoringu). Prognoza wskazuje jednak na preferencję rozwiązań mniej ingerujących (biotechnicznych, opartych na naturalnych materiałach, sadzenie roślinności na wydmach) zamiast trwałych umocnień hydrotechnicznych tam, gdzie jest to możliwe. Trwałe zabudowy hydrotechniczne będą stosowane wyłącznie na ściśle uzasadnionych odcinkach. <p>Wskazane w opinii organu dodatkowe zagadnienia z uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości Prognozy z 20 września 2024 r. zostały uwzględnione poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none">• Wpływ postępującej zabudowy wałów wydmyowych na sposób i skuteczność ochrony – zagadnienie pośrednio uwzględnione w kontekście występujących presji antropogenicznych - przekształceń terenu i zagospodarowania obszarów przybrzeżnych oraz selektywnego podejścia do planowania działań w ramach POBM. Należy podkreślić, że Program nie stanowi narzędzia kształtowania polityki przestrzennej, a Prognoza nie powinna formułować odrębnych zaleceń dla dokumentów planistycznych JST, gdyż wykracza to poza zakres przedmiotowy projektu POBM. Program dotyczy realizacji działań ochronnych pozostających w kompetencji administracji;• Problem pogłębienia procesów erozji wynikających z odbijania falowania od twardych elementów – problem został zidentyfikowany i opisany jako potencjalne oddziaływanie negatywne. Wskazano zalecenie minimalizowania możliwego oddziaływania poprzez preferencję rozwiązań odwracalnych i dobór technologii na etapie konkretnych zadań. <p>Przedstawione wyjaśnienia oraz zaplanowane korekty zapisów w POBM i Prognozie uwzględniają postulowaną w opinii ponowną weryfikację logiki interwencji, przy jednoczesnym respektowaniu ramowego charakteru dokumentu i obowiązków wymogów prawnych dotyczących bezpieczeństwa brzegu morskiego. Szczegółowe weryfikacje i ewentualne dalsze dostosowania będą dokonywane na etapie realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych, z wymaganymi decyzjami administracyjnymi i ocenami oddziaływania na środowisko.</p>	